

program, musí udržovati svoji disciplinu ve vládě, v Národním shromáždění i navenek vůbec. Docílíme-li toho, aby tento blok byl vybudován, a aby byla dobrá spolupráce mezi ním a mezi prezidentem republiky, pak není síly, která by mohla ohroziti klidný vývoj poměrů u nás. I kdyby někteří ministři jiných skupin se v takovémto případě postavili proti bloku, je to možno vyřídití výměnou jednotlivých ministrů bez otřesů a bez krise vlády.

Do nynější londýnské vlády my komunisté vstoupiti nemůžeme. Nejen proto, že by to snad dnes dělalo určité obtíže zahraničně-politického rázu se strany anglické vlády. Naše hlavní důvody jsou politické: My tuto vládu uznáváme jako reprezentanta republiky na mezinárodní areně, my s touto vládou spolupracujeme, ale za její politiku a za její složení nemůžeme vzítí zodpovědnost. Vstup komunistů do vlády v zahraničí by vyžadoval rekonstrukce celé vlády, a to je dnes v zahraničí nemožné a neúčelné.

Pokud se presidenta týče, má v přechodném období zůstatí ve funkci presidenta dr. Beneš. O dalším obsazení presidentské funkce — jako o všech dalších otázkách vůbec — rozhodne řádné Národní shromáždění.

AÚV KSČ Praha. Orig.

[2]

1943, 13.—20. prosinec. Moskva. — Záznam členů delegace moskevského vedení KSČ o jednání s prezidentem Benešem.¹

Prvá rozmluva konala se 13. prosince o 1/211. hod. dopolední a trvala do 12 hodin. Úvodem rozmluvy vyjádřil Beneš uspokojení nad tím, že jeho cesta do Sovětského svazu a podepsání nové smlouvy korunuje jeho úsilí o těsný přátelský svazek Československa se Sovětským svazem. Beneš podal pak výklad o zahraničně politických okolnostech, za kterých došlo k ujednání nové smlouvy mezi ČSR a SSSR. Poukázal na to, s jakými obtížemi se setkávalo jeho úsilí o spojenecký svazek v Anglii, v Americe, kterou označil za nejreakčnější mocnost. Beneš líčil, jak musel čelit překážkám, jež kladla Anglie do cesty uzavření nové smlouvy a zdůrazňoval, že oproti anglickému nátlaku zaujímal pevné stanovisko s poukazem na to, že nová smlouva se Sovětským svazem jest pro Československo životní nutností a že se musí stát skutkem, nemá-li Československo být postiženo do budoucna novým Mnichovem.²

¹ Za moskevské vedení KSČ se jednání zúčastnila delegace ve složení: Kl. Gottwald, J. Šverma, V. Kopecký, R. Slánský. Zápis sestavovali členové delegace pravděpodobně podle svých poznámek dodatečně. Oficiální zápis o jednání nebyl dosud objeven.

² Stanovisko Velké Británie k podepsání československo-sovětské spojenecké smlouvy dokumentuje např. Benešova depeše z 18. 10. 1943, zasláná velvyslanci Fierlingerovi do Moskvy před návštěvou min. Edena v Moskvě s instrukcemi, jak postupovat, aby podepsání smlouvy mezi ČSR a SSSR se nestalo příčinou sporu mezi SSSR a V. Británií.

3. K rozhovoru s Edenem a pro Váš postup během konference ve věci naší smlouvy Vám sděluji:

Buďte velmi opatrný. Angličané Vám nedůvěřují, pokládají Vás za nekriticky proruského a neobjektivního. Objektivně jim zodpovězte otázky nebo ať Vám Kerr poradí, o čem by bylo nejvhodnější je informovat.

4. Vzhledem ke konferenci buďte si vědom toho, že Eden odejel do Moskvy s rozhodnutím požádat, aby naše smlouva podepisována před koncem války nebyla. Sděлил to Masarykovi Cadogan oficiálně. Dojde-li kvůli tomu k dalšímu konfliktu, docela určitě se to obrátí zde a v Americe proti nám a začne proti nám nejen kampaň, nýbrž i politika. Proto se tomu chceme vyhnouti. Už nyní nám to zde způsobilo dost těžkou situaci.

5. Naposled jsem Vám telegrafoval, že jsem nikdy nepochopil, proč Moskva tolik s podpisem smlouvy pospíchala a dělala na nás celý ten nátlak, když nejdříve s námi souhlasila a bylo dost času a když jsme potom potřebovali jistou dobu na dohodu a přípravu situace. Pro případ, že by nyní v Moskvě kvůli tomu měly být těžkosti mezi Rusy a oběma ostatními, zaujímáme k věci toto stanovisko, podle něhož se řídte:

Beneš pak líčil jaké předsudky panovaly v poměru k Sovětskému svazu v Anglii a v Americe a jak byl v oficiálních kruzích anglických a amerických zpočátku přijímán jako rudé sukno, jako prašivá ovce, jako bolševik. Teprve průběhem války se názory o Sovětském svazu měnily. Beneš uvádí, že na počátku sovětsko-německé války byla většina činitelů v západních mocnostech přesvědčena o brzké porážce Rudé armády. Uvádí na příklad výrok šéfa francouzské tajné služby, který prohlašoval, že Sovětský svaz bude zaručeně do 60 dnů poražen. V souvislosti s tím Beneš poukazuje na to, že on v celé své odbojové politice vždy počítal s tím, že Sovětský svaz se dostane do boje s Německem a že to bude Hitler, který svým útokem Sovětský svaz do války přivede. Beneš při tom uvádí, že již od února 1941 věděl na podkladě spolehlivých sekretních sdělení o válečných přípravách Německa proti Sovětskému svazu. Dostával prý zprávy o všem, co se připravuje v Berlíně a co se děje v německém vojenském velení a dostával prý tyto zprávy z Prahy od Háchy a Eliáše, kteří se důvěrné věci dovídali z okolí říšského protektora Neuratha.

Při tom učinil Beneš důležité prozrazení: Pravit, že byl až do srpna a září roku 1941, až do příchodu Heydrichova, ve stálém spojení s Háchou a Eliášem. Mezi Prahou a Londýnem bylo vyměněno 14 000 depeší pomocí tajného radiového spojení. Beneš výslovně uvedl, že toto spojení bylo tak pravidelné, že Hácha vždy předem sděloval do Londýna o čem bude protektorátní vláda jednat s Neurathem a s německými okupačními orgány, a že on, Beneš, vždy sděloval do Prahy, co mají Hácha a Eliáš dělat. Beneš se sebechválou zdůraznil, že Hácha a protektorátní vláda jednaly podle jeho instrukcí. Všechno prý to dobře klapalo, až přišel Heydrich, zatkl Eliáše a rozbil všechno spojení, takže nezůstala prý ani jedna spojka.

V souvislosti s tím přišly v rozmluvě na přetřes otázky háchovštiny. Beneš uvedl, že Eliáš a ministři Eliášovy vlády byli všichni jeho lidé. Beneš prý chápal, že nebylo lze dělat nic jině-

a) Dohodnutý text smlouvy pokládám za výraz naší trvalé politiky, ať věci se vyvinou dále během války jakkoli a ať je smlouva podepsána kdykoli. Je třeba, aby v tom duchu chápal Svaz naši budoucí politiku.

b) Má-li dojít k podpisu smlouvy hned, je třeba, aby ve věci té nebylo sporu a aby byla mezi Ruskem, Anglií a Československem plná dohoda o podepsání. Říkat, že je to věc jen mezi námi a Svazem, je sice správné právně, nikoli však politicky, poněvadž pak okamžitě Anglie zaujme k nám určitý postoj, který zde denně a zejména později neustupně bude provádět na naši škodu. Nechápu, jaký má Rusko zájem na tom, zeslabit Československo zde v Londýně a v Americe, jediného svého skutečného přítele, který mu v nejtěžších dobách zde i v Americe prokázal služby a ještě může prokázat. Automaticky pak zde vzroste vliv polský na věci ruské. Je to náš společný zájem.

c) Je tudíž třeba, aby v Moskvě se nyní věc smlouvy definitivně vyřídila, a to jedině dohodou, klidně a přátelsky, a to ať se dojde k dohodě, že se smlouva podepíše, nebo že se její podpis odloží. Pro nás je důležité, že smlouva je dnes už dohodnuta, a kdy se podepíše, může býti pokládáno za dnešní situace za zcela vedlejší. Dohodne-li se ovšem podpis hned, tím lépe. Nechci však, aby se nyní Československo stalo jablkem sváru mezi Anglií a Ruskem. Na to bychom doplatili všichni a my nejvíce.

d) Pro případ, že by Anglie a Rusko setrvaly každý na svých pozicích a k dohodě vůbec nedošlo, nebo že by Rusko trvalo na stanovisku, že je to věc jen nás dvou, že Anglie do toho nemá co mluvit a že se tudíž o tom dohodovat s Anglií nebudou, je nutno, abyste věděli docela jasně, že za cenu konfliktu s Anglií do Ruska jeti nemohu a smlouvu tam podepsat nemohu. Není možno, abychom riskovali nebezpečné důsledky, jaké by nastaly z přímého a ostrého konfliktu mezi Československem a Anglií. V takové situaci nejsme, abychom to mohli učinit.

e) Pro případ, že nastane plná shoda o podpisu, o čemž velmi pochybuji podle toho, s jakou Edén odejel, přijel bych okamžitě. Pro případ, že by nastala plná dohoda, aby podpis byl odložen, a že Moskva si přála, abych na návštěvu přece přijel, přijel bych také okamžitě.

f) V žádném případě bych však nemohl z Londýna odjet, dokud by věci nebyly zcela jasné, přátelské a dohodnuté, a kdyby se nám pak v Rusku měla návštěva nějak komplikovat a vyvolat nové spory. Postupujte v Moskvě tak, aby celá situace a náš další postup jim byl zcela jasný a aby už nemohlo býti ani nejasností, ani nových nedorozumění. K Vaší informaci dodávám, že zde komunisté a naše veřejnost dělala nerozumnou agitaci a propagandu, aby působila ve věci smlouvy na anglické veřejné mínění. Jak se dalo čekat, situaci to samozřejmě zhoršilo.

g) Vyvinou-li se poměry tak, že nebudu moci hned jeti do Moskvy, přijedte hned po konferenci k referátu do Londýna.

[AÚD KSČ Praha, f. 39.]

Beneš.“

ho než co dělala protektorátní Eliášova vláda. Bylo to prý však smluveno tak, že až dá Beneš pokyn, tak Hácha a vláda protektorátní podají demisi a odejdou. Ten okamžik prý nadešel, když začala válka Německa s Ruskem. Beneš dal pokyn, aby Hácha, Eliáš a vláda odešli. Eliáš se k tomu chystal, ale Hácha prý selhal a úplně se převrátil, když nastal heydrichovský teror. Beneš prý nechce Háchu hájit, ale omlouvá ho, že Hácha jest prý starý, nestatečný člověk.

Další část rozmluvy týkala se otázky Mnichova a kapitulace. Beneš různými důvody obhajoval své rozhodnutí o kapitulaci 30. září 1938. Prohlásil několikrát, že trvá na svém přesvědčení o správnosti svého postupu, že bude hájit své názory v otázce kapitulace nadále. Nebrání se prý tomu, aby se o Mnichovu diskutovalo, aby se otázky jeho postupu 30. září 1938, jeho resignace a další jeho chování posuzovaly, je si prý vědom, že bude muset národu své chování vysvětlit, avšak že se soudu nebojí. Vůči našim vývodům uvádí, že naše strana může mít své mínění, doznává, že naše strana měla pevnou linii v otázce Mnichova a v otázce boje, ale naše pozice byla prý v roce 1938 lehčí proto, že prý jsme byli opoziční stranou a nemohli jsme cítit odpovědnost tak, jako ten, „který jest v tom“.

Za hlavní pohnutku svého rozhodnutí kapitulovat uvádí Beneš, že Československo nemohlo v roce 1938 bojovat jen s oporou Sovětského svazu, že by bylo rozbito, spustošeno. Při tom Beneš měl prý hlavně obavy z toho, že kdyby bylo došlo k boji, že by se národ byl rozdělil, že by bylo došlo k vzájemným srážkám mezi Čechoslováky, což prý hlavně nechtěl. Beneš poukazoval na to, že význačná část vlády byla za Mnichova nespolehlivou, že na příklad agrární ministři zděšeně sdělovali do sekretariátu své strany zvěst o tom, že vláda usnesla 23. září 1938 mobilisaci. Dodatečně se prý též ukázalo, že ministerský předseda Hodža byl zrádce. Podle údajů různých francouzských osobností byl to prý Hodža, který žádal na Francii a Anglii, aby ultimativním zákrokem Beneše donutily k rozhodnutí o kapitulaci. Rozhodnutí nebojovat bylo prý správné. Beneš měl prý promyšlený svůj plán. Věřil v brzkou všeobecnou válku, do které prý musí chtít jít i Západ. A on prý jen proto nepoužil pomoci Sovětského svazu v září 1938, poněvadž se obával, aby Sovětský svaz nebyl do války stržen předčasně a izolován, stejně jako se obával, aby se z případu československého nevytvořil případ španělský a že hlavně šlo o to, aby nejprve do války proti Německu musily jít mocnosti západní a pak Sovětský svaz, takže nyní jsou ve válce všichni. To byl Benešův plán. Dokladem toho, že rozhodnutí nebojovat bylo správné jest to, že Československo, které nebojovalo, jest prý na tom lépe než Polsko a Jugoslavie. Jest prý ovšem pravdou, že boj znamená velikou mravní sílu, ale mravní silou [jest] prý i to, že Československo se stalo předmětem křivdy, nespravedlnosti a že Československo na tom jest dobře. Na poznámku Gottwalda, zda Československo na tom jest dobře přesto, že se kapitulovalo a ne proto, že se kapitulovalo, Beneš měl jen rozpačitou odpověď, přičemž několikrát opakoval, že hlavní věc je, že zůstal věren zásadám, že se od nich neuchýlil a že se Hitlerovi nepoddal.

Beneš v průběhu rozmluvy uvedl, že v září roku 1938 chtěli prý českoslovenští generálové bojovat (Syrový, Krejčí, Vojtechovský, Luža, Prchala). Z členů vlády se prý pevně choval Šrámek, ale dal se Benešem přesvědčit; pokud jde o sociální demokraty, tak prý zaujali pohodlné stanovisko a prohlašovali, že budou dělat to co on, Beneš, a o národních socialistech řekl Beneš, že se za něho schovávali.

Druhá rozmluva konala se 13. prosince od ½5. do 7.15 večer. Prvá část rozmluvy točila se ještě kolem otázek Mnichova, kapitulace, háchovštiny a mezinárodně-politických otázek.

V druhé části rozmluvy podal prezident Beneš souvislý výklad svého pojetí přechodu k znovuvýstavbě osvobozené republiky. Beneš pravil, že národní frontu pojímá s veškerou vážností, doslova a v plném rozsahu včetně komunistů. Není to jen politika pro zahraniční odboj, přičemž Beneš podotýká, že zahraniční vládu čsl. tvořil ne jako vládu stran, nýbrž jako vládu osobností. Beneš zdůraznil, že jednota politických stran má platit i nadále, řadu let po válce,

abychom mohli vybudovat novou republiku jako republiku moderní, která sice bude navazovat na prvou republiku, ale bude značně přeměněnou zvláště v ohledu sociálním.

Pokud jde o jeho vlastní postavení jako presidenta, drží se Beneš prý kontinuity v tom smyslu, že mezinárodně neexistuje žádný Hácha, ale existuje Československá republika a on jako prezident republiky, zvolený v roce 1935. Poněvadž podle ústavy funkční období presidentské v roce 1942 vypršelo, byl mu Československou Státní radou mandát nadále prodloužen na podkladě § 58 Ústavy. Ve své presidentské funkci zůstane Beneš až do chvíle, kdy padne Německo, resp. až do chvíle, kdy bude zvolen nový prezident republiky.

Budoucí průběh věcí představuje si Beneš tak: až bude konec války, tak podá nynější československá zahraniční vláda demisi. President demisi přijme, ale pověří ministry, aby vykonávali své funkce dále po návratu do republiky, až bude doma vytvořena provisorní vláda, která by vládla do doby zvolení a ustavení řádných konstitučních orgánů. Myšlí, že toto přechodné období bude trvat tak asi 3 měsíce. On sám, president, by přijel do republiky až po 14 dnech po konci války, aby se prý mohl lid v té době náležitě „vyřádit“ a on by přišel jako činitel pořádku. Během tříměsíčního přechodného období by se připravily volby parlamentní a presidentské. Návrhy na sestavení provisorní vlády by vyšly z národních výborů a pak od stran, které nepřestaly existovat a od stranických celků, které se zatím doma vytvořily.

Beneš při tom výslovně zdůraznil, že jest pro všeobecné tvoření národních výborů, v kteréžto věci se prý myšlenky zahraničních činitelů shodují s myšlenkami odbojných činitelů doma. Beneš osvětlil, že by se tvořily národní výbory místní, okresní a pak doslova řekl, že by se vytvořily zemské národní výbory v Čechách, na Moravě a na Slovensku, a že by tyto zemské národní výbory v Praze, v Brně a Bratislavě dohromady nahražovaly provisorně parlament (nebo Československou Státní radu, která by jinak byla zrušena). I zemské národní výbory se musí tvořiti ze zdola. Vyvstanou nové osobnosti v politickém životě národa. Přijdou do popředí ti, kdož se nebáli. Staré živly zmizí a je zájmem státu a národa, aby se dostali k vedení lidé noví. Přijde prý to ostatně samo. Bude se odehrávat revoluce. A jest nutno dbáti o to, aby se tlak ze zdola projevil všude a aby vtiskl svoji tvář i národním výborům. Neboť jest nebezpečí, že by to mohlo jíti i se shora tak, že by se národní výbory mohly objevit ve zkreslené formě. Národní výbory nutno pojímat jako pomocné orgány národa. Teprve všeobecné volby vyjeví skutečnou tvář národa.

O svém politickém postavení jako presidenta uvedl Beneš, že se bude v přechodném období pokládat za provisorního presidenta a že si chce toto provisorní vykonávání presidentské funkce dáti demokraticky potvrdit buď zvláštním projevem centrálního národního výboru nebo jiných autoritativních národních organizací.

Pokud jde o státní aparát, uvedl Beneš, že bude nutno ihned odstranit všechny jasné vinníky (Hácha, ministři protektorátní vlády, atd.). Z úředníků musí být odstraněni všichni, kteří se projeví jako zrádci. Lid ostatně bude sám nejlépe vědět, koho trestat. Lidu se musí nechat možnost zúčtování. Běžného úřednického aparátu nemožno se dotýkat ani na Slovensku, nýbrž tento nižší úřednický aparát se musí čistit později, systematicky. Ve státní správě budou provedena nová jmenování, na příklad okresních náčelníků, poněvadž většina okresních hejtmanů z doby Československé republiky na svých místech již není.

Na poznámku Gottwalda, že dnešní zahraniční vláda by byla při návratu domů lidu nepřijatelnou i ve stavu demise, a že by tato okolnost neupevnila ani posici Beneše jako presidenta a že by tudíž bylo lepší začít ihned s novou vládou, odpověděl Beneš: „Dejte formulí, aby mohla přijít nová provisorní vláda co nejdříve!“ Nelze prý však odvolání zahraniční vlády provéstí takovým způsobem, aby to vyhlíželo jako její desavování a jako desavování členů zahraničního odboje a presidenta. Jde o to, aby nová vláda byla uvedena k moci normálně, logicky a v harmonii s lidem doma.

O sobě uvádí Beneš znovu, že doma chce být presidentem podle Konstituce a že váha moci musí oproti stavu v zahraničí přejíti na vládu a politické strany.

V průběhu rozmluvy rozvinul Beneš názory, jaká bude situace na konci války. Privil, že to

s Německem praskne najednou. Vývoj prý půjde tak, že válečná fronta se dostane až na Slovensko. Beneš chce se sovětskými orgány jednat o tom, jak připravit československé vojsko na území v SSSR pro budoucí desantní akce. Bude prý žádat od sovětských orgánů k tomu účelu i sovětské vojenské jednotky (desant). Mají prý pomoci obsadit hranice maďarské, část slezského a severomoravského území. Až prý válečná fronta bude na Slovensku, tak to s Německem praskne. Zatím se bude rychle mobilisovat doma 9—10 divisí československé armády. Současně by přišla i československá armáda z Anglie, leteckou cestou. A také anglické desanty? To ostatně souvisí s dohodou mezi Anglií a Sovětským svazem v této věci. V českých zemích bude revoluce, bude boj, budou i partyzáni. Národ si to vyřídí s Němci důkladně, s Němci z říše i s Němci našimi. Bude to revoluce nacionální, kombinovaná s revolucí sociální. Pokud jde o Slovensko, tak má Beneš spolehlivé zprávy, že slovenské vojsko je připraveno jít spolu a že také četnictvo a policie na Slovensku jsou na polovic získány pro odbojnou akci.

Třetí rozmluva konala se 14. prosince od 1/2 10. do 12. hodiny. Rozmluva byla věnována nejrůznějším otázkám, mimo jiné týkala se poměru k zahraničnímu odboji, politických a osobních věcí londýnského tábora, charakteristiky jednotlivých politických osobností soc. dem., nár. soc. a měšťáků a pod.

V závěru rozmluvy přešel president k tomu, aby osvětlil, jak si představuje budoucí složení provisorní vlády. Beneš pravil, že vedení v osvobozené republice musí míti levice, na rozdíl od doby po prvním odboji, kdy se dostala k vládě na dlouhá léta pravice a levice se musela jen hájit. Beneš zdůraznil, že do levice počítá tři dělnické strany: komunisty, sociální demokraty a národní socialisty. Pravil, že dělníci se musí dáti dohromady a musí strhnout za sebou většinu národa. „Jinak nemohu býti presidentem.“ Představuje si vytvoření levicové většiny tak, že buď tři dělnické strany budou rozhodovat o vládě, každá při ponechání si své samostatnosti, nebo budou tvořiti federalisovaný blok anebo vytvoří jednu stranu.³ Beneš prohlásil, že chce napomáhat spojení dělnických stran. Nedostaneme-li se prý dohromady, tak prý přijde opět rok dvacátý, zvrát v reakci. Beneš opakuje: „Musíme se dostat dohromady“. Ostatně doma se sjednocení uskuteční více než jak tomu je v zahraničí, kde mohou jednotlivé strany a jejich frakce provádět různé kumšty, poněvadž se jim pohodlně v Londýně žije. Dělnictvo a lid doma cítí však útlak německý na sobě a otázku sjednocení chápe vážně. Rozhodující je získat masy a o masy se opřít. Bez mas nenechá se nic dělat.

Beneš uvedl, že nyní jde hlavně o to, aby dělnické strany přijaly onu formaci jednoty anebo společného postupu, která jest nutností, a vnitřně mezi sebou si boj vyřídily. Apostrofuje komunisty, Beneš praví: „Vy budete z dělnických stran nejsilnější. Budete také v onom levicovém bloku nejsilnější a tudíž povedete. Když to budete umět, vyhraje. Musíte mít hlavně převahu

³ Benešův projekt „jednotné strany“ popisuje např. Ripka ve svém záznamu rozhovoru mezi Benešem, Edenem, Nicholsem a Ripkou z 21. 1. 1942: „President má svůj plán na kanalisování revolučního vření v naší zemi. Přeje si, aby byly 2—3 strany a sice, aby byla jedna jediná dělnická nebo socialistická strana. V této straně by byli také komunisté. Na tento způsob mohli by být komunisté absorbováni. Vedle této velké revoluční strany byla by strana levé buržoasie, ve které by byli takoví lidé, jako je Ripka a která by zmírňovala a vyrovnávala výkyvy levicové strany, pokud by šlo o extrém.“ (SÚA Praha.)

Ještě podrobněji o této otázce hovořil Ripka s Benešem dne 8. května 1942: „Podrobně pak vykládal (Beneš — pozn. editorů) svoji koncepci o jednotné socialistické straně, ve které by byli zahrnuti také komunisté a která by spoluvládla se stranou středu, utvořenou levými buržoasními elementy. Má prostě na mysli front populaire, t. j. jak on myslí, jednotná socialistická strana + strana středu. Když o tom všeobecně mluvil s Novikovem z Majského ambasády, ten mu řekl, že by to znamenalo zánik komunistické strany. Beneš mu odpověděl, že ano, ale právě proto, že máme na mysli velmi radikální změny hospodářské a sociální, nebude vlastně odůvodnění pro zvláštní stranu komunistickou ... Namítl jsem presidentovi (Ripka — pozn. editorů), že pokud není jeho plán především taktický, t. j. pokud nesleduje takticky tu myšlenku, aby ukázal a dokázal, že zval komunisty do jednotné socialistické strany a jestliže odmítnou, odpovědnost za to bude na nich; sám mám stále obavy z uskutečnění jeho plánů a to proto, že nepochybuji o tom, že zejména v prvním období bezprostředně

po válce jednotnou socialistickou stranu rozhodně by ovládali komunisté a pak proniknutím do hlavních posic politických a administrativních mohli by ovládnout celý stát. Proto si kladu otázku, zda by nebylo výhodnější, aby komunisté byli po válce ihned vyzváni k účasti ve vládě, ale jako samostatná strana, spolupracující s ostatními stranami. President odpověděl, že je si vědom, že je to vážná námitka a vlastně jediná vážná námitka proti jeho plánům, že o tom hodně přemýšlel a že mně ihned uvádí námitky, které si sám sobě dal proti. Koncepte, jak jsem ji já naznačil — kdyby byla zachována komunistická strana — znamenala by to, že by již musily být nejenom tři nýbrž čtyři a vlastně pět stran. Ale on klade hlavní váhu na to, aby stran nebylo více než maximálně tři. Jakmile by se umožnily čtyři strany, tak by se štěpil tábor nesocialistů na nové strany a tak bychom zase byli tam, kde jsme byli. Dále, kdyby se zachovala samostatná, získala by jistě více než polovinu všeho dělnictva, ale pak nejen, že by byla nejsilnější stranou, která by k sobě již pro svou sílu a váhu vábila další a nové členy, nýbrž nutně by vyvolávala tak silnou reakci od ostatních, že by se hleděli dát dohromady a tak bychom snadno mohli dospět k tak prudkým sporům, že by z toho mohla vzniknout občanská válka. Ale presidentovi jde právě o to, abychom pokud je to vůbec v našich silách, tomuto nebezpečí čelili. Když se o svých myšlenkách zmínil Srámkovi, ten mu hned řekl, aby místo toho, aby se stal pokus o absorbování komunistů, bylo by snad lépe, aby zůstali mimo, protože pak vůbec socialistický tábor, jsa rozdvojen, bude slabší. Z toho, co říkal Sránek, je vidět, že se jistě sám pokusí, aby se opakovalo to, co bylo u nás po předešlé válce a president řekl Srámkovi, že vývoj je již dále, než byl po poslední válce a že spor mezi socialisty a komunisty po této válce spíše by vedl k úplné převaze komunistů v socialistickém táboře. Ostatně Sránek nebo lidé, jako on nebo také Feierabend, bude-li chtít a moci, hned se prosadí do strany středu a tím si zaručí místo ve vládě. President je si plně vědom velkého rizika, které je spojeno s jeho plánem, ale musíme si být vědomi, že budeme mít revoluční periodu a v té se musí riskovat. Upozorňuje ještě také na to, že kdyby byla zachována samostatná komunistická strana, nekomunističtí socialisté, cítíce svoji slabost vůči komunistům, okamžitě by začali s nimi závodit v demagogickém radikalismu, a to by vyvolalo nejhorší reakci nejen u nekomunistů, nýbrž také u socialistů. Ze všech těchto důvodů proto myslí, že jeho plán je lepší než to, co mám na mysli, ale souhlasí se mnou v tom, jak veliké je v tom riziko. Ostatně se domnívá, že komunisté mu navrhnou to, co já říkám, totiž účast ve vládě jako samostatná strana prostě na základě staré formule o front populaire, ale on, president, chce vyložit otevřeně svoje karty na stůl a domnívá se, že je to vůbec jediná možná a správná taktika po válce, aby otevřeně řekl národu, jaký má svůj politický plán, aby všichni věděli, co on chce a aby všichni byli postaveni před odpovědnost za to, jak se sami zachovají.“ (SÚA Praha.)

Již při moskevských jednáních si však Beneš patrně uvědomoval, že jeho koncepce vytvoření jednotné levicové strany sloučením KSČ, sociální demokracie a národních socialistů na jakémisi kompromisu všech tří ideologií a programů je nereálná. Ve svých „Pamětech“ o tom píše: „Vyvodil jsem hned tehdy pro sebe z toho závěr, že zcela určitě se samostatnosti své strany komunisté nevzdají. A tudíž zůstane i strana sociálně demokratická.“ (Beneš, Paměti, str. 409.)

Myšlenkou jednotné socialistické strany se zabývali národní socialisté ještě po moskevských jednáních. Tak např. v odpovědi národně socialistických členů vlády a Státní rady komunistickým poslancům z 24. 1. 1944 (viz též poznámku čís. 1 k dokumentu čís. 8) se říká: „... u vědomí, že tento blok může být přechodem k jednotné socialistické straně ...“. Později, na 10. schůzi skupiny čs. socialistů 17. května 1944 v debatě o jednotné socialistické straně Ripka řekl: „Jsem pro jednotnou socialistickou stranu, když to bude strana demokratická s Masarykovskou koncepcí socialismu ... Pan president se domníval, že jednotná levice se vytvoří ze 3 socialistických stran a že čs. socialisté a soc. dem. v ní budou mít většinu a že komunisté budou v ní pohlčení. Jádrem měli být ovšem sociální demokraté a my jsme měli být obětováni ve prospěch soc. dem. Naproti tomu my tvrdíme, že kdyby se mechanicky vytvořila jednotná socialistická strana, pak v ní budou mít vedení komunisté. Soc. dem. nepovažují čs. socialisty za nic a v jejich představách vypadá jednotná socialistická strana tak, jak vypadala Strana práce v II. republice. Přitom zapomínají, že tehdy v ní nebyli komunisté.“ Na téže schůzi vystoupil i David: „Všichni kdo mluvili o socialistickém bloku, představovali si od prvopočátku, že úkolem bloku je sjednocení všech tří socialistických stran ve stranu jednu. Toto stanovisko zastával pan president i komunisté, kteří to několikrát opakovali posl. Davidovi. Komunisté tuto myšlenku neopustili. Musíme postupovat obezřetně, a to tak, abychom možnost vytvoření jednotné socialistické strany nezmařili. Nezapomeňme, že myšlenka jednotné socialistické strany bude u nás doma velmi populární. Vždyť českoslovenští socialisté dostávali 70—80 % svých hlasů od dělnictva. Ostatní vrstvy by se daly na prstech spočítat. U čs. nár. soc. byly vždycky snahy po vytvoření jednotné socialistické strany a v budoucnu bude doma zase tak.“ (AÚD KSČ Praha, f. 38, inv. j. 210, str. 123—124.)

V podobném duchu probíhala i rozmluva dr. Ripky se sociálním demokratem dr. Němcem. H. Ripka o tomto rozhovoru 22. května 1944 zapsal, že Němec se zase „... vracel k myšlence, aby jádrem příští formace doma byli spojení sociální demokraté a národní socialisté. Řekl jsem mu, že to se uvidí, že znovu opakují, co tolikrát jsem říkal, že příští formace půjde skrze ty strany a nikoliv mechanickým slučováním bývalých polit. stran. Že je možné, že se dohodneme doma i s komunisty, tato eventualita se nesmí vylučovat, ale že sám myslí, že vedle komunistů a těch, kteří se z bývalých stran k nim připojí, nová velká socialistická formace půjde od bývalých sociálních demokratů až po agrárníky a že jádrem této formace budou sociální demokraté, národní socialisté, lidovci a malozemědělci, přirozeně kromě těch, kteří se od těchto bývalých stran odtrhnou nebo připojí jinam.“ (AÚV KSČ Praha.)

v masách. Jestliže doposud byl poměr mandátů takový, že vy jste měli 30 mandátů a soc. dem. 40 mandátů, musí být vaší snahou, abyste měli maximum mandátů vy, ale neopustili půdu jednoty“. Beneš dále dodal, že půjde nejen o dělníky, ale i to, aby se získal vliv na rolníky, k čemuž prý má sloužit projektovaný program nové pozemkové reformy.

Beneš zdůraznil, že tato jeho koncepce budoucího vývoje a utváření poměrů v osvobozené republice jest jeho pevným přesvědčením, není jen chvilková a přechodná, nýbrž jest výsledkem jeho úvah během celých let. Beneš apeloval pak na komunistické představitele, aby vyjádřili své stanovisko k jeho návrhům a k jeho plánům a aby sdělili jak hodlají postupovat v těch dvou etapách. V jedné etapě do konce války (kdy by si Beneš přál, aby komunisté poslali zástupce do zahraniční londýnské vlády) a pak v druhé etapě po konci války a při znovubudování osvobozené republiky.

Z různých poznámek, které Beneš učinil během rozmluvy a kterými se dotkl poměrů v londýnské emigraci, nutno uvést: O naší komunistické frakci v Londýně Beneš prohlásil, že s ní má jako president pravidelné porady a že s našimi soudruhy šlo vše vždycky bezvadně. Rozdíly mínění si projeví navzájem otevřeně. Naši soudruzi jsou prý svrchovaně disciplinovaní. Při každé otázce, jejíž rozhodnutí má větší závažnost, odvolávají se vždy na to, že se musí dohodnout s vedením strany v Moskvě. V politických jednáních zachovávají naprostou sekretnost a nic neprozradí. Počínají si velmi dobře. Kritisují věcně a většina náprav, na příklad v armádě, děje se na podkladě návrhů komunistů. Beneš dává komunisty za příklad i druhým, pokud jde o pozitivní práci. Komunisté jsou ve Státní radě elementem pořádku, jsou to nejkonstruktivnější lidé, mají pevnou linii a požívají ve Státní radě dnes největší vliv. O komunistické emigraci prohlásil Beneš, že v ní panuje naprostý pořádek.

Pokud jde o sociálně demokratickou frakci v Londýně pravil Beneš, že jest naprosto rozvrácena a bojuje tam nevraživě a intrikami jeden proti druhému. O Nečasovi praví Beneš, že k nepoznání sešel. O Bechyňovi uvádí, že za rozhodující pohnutku jeho opozičního vystupování pokládá tu okolnost, že se nestal v zahraniční vládě ministrem, že Beneš nesplnil jeho přání, aby byl předsedou vlády a že byl odstraněn i z místa předsedy Státní rady. O Laušmanovi uvádí Beneš, že také jeho pohnutkou při opozičním vystupování je snaha stát se ministrem. Beneš dodává, že Bechyně a Laušmana by chtěl držet. Beneš ironisuje, že skupina Nové svobody chce být komunističtější než komunisté. Beneš prý působí na sociální demokraty, aby se vzpamatovali, aby frakce Bechyňova zanechala konkurování s komunisty, aby se sociální demokraté drželi své linie a snažili se s komunisty dohodnout na platformě společné práce pro novou republiku.

O národně-socialistické straně říká Beneš, že její staří vůdcové Klofáč, Franke, Tučný zemřeli a že on, Beneš, má tolik vlivu, aby znovuvytvoření národně-socialistické strany zabránil. O Šrámkovi se vyjádřil Beneš, že mu jest dnes 72 let, že je to dobrý člověk, avšak že pro své stáří už na aktivní jeho úlohu nelze mnoho počítat. O Feierabendovi se Beneš vyslovil v tom smyslu, že jako člen protektorátní vlády byl prý v tajném spojení s Londýnem, dodával mu velmi cenné zprávy a do vlády zahraniční v Londýně prý přišel společně s Nečasem proto, že právě Angličané na to naléhali. Feierabend podřizuje se prý bez výhrady Benešově politice.

Ohledně Clementise uvedl Beneš, že mu jest velmi milý, že je to vzdělaný mladý člověk, nejlepší ze všech Slováků v zahraničí. Na poznámku, že Clementis přestal být členem strany, prohlásil Beneš, že prý Clementis se vyjadřuje v tom smyslu, že komunistou prý nepřestal být, že komunistou zůstane, že svoji záležitost si s vedením komunistické strany vyřídí a jestliže se neuskuteční jeho dohoda s vedením komunistické strany, tak prý Clementis odejde z politického života a bude dělat něco jiného.

Beneš pak vylíčil jaký zákeřný boj proti němu vedou Hodža a Osuský s oporou anglických reakčních kruhů, s oporou polských antisovětských živlů atd. Proti Benešovi není prý v Londýně nikoho kromě skupiny lumpů jako jsou Schwarz, Pridavok, Lochner, Borin. O Paulíny-Tóthovi ze Slovenska uvedl Beneš, že byl vyloučen ze Státní rady, odstraněn z místa v předsed-

nictvu Státní rady, poněvadž donášel Polákům. O Msgre Pavlu Macháčkovi ze Slovenska vyjádřil se Beneš, že jest prý věrný, ale dodal, že prý je to hrůza, jak ta slovenská společnost celkově v Londýně vypadá. Celá prý basíruje jen na otázce peněz.

Čtvrtá rozmluva se konala 15. prosince od 1/210. hod. dop. do 12.30 odpoledne. V této rozmluvě a též i během druhých rozmluv přišly na přetřes různé otázky, týkající se vnitřních poměrů v čsl. zahraniční vládě, v londýnské emigraci, jakož i charakteristiky jednotlivých politických osobností a různé osobní momenty, vztahující se k Benešovi samému. Podáváme v tomto zápisu různé poznámky osobního charakteru v souhrnu.

Beneš se vyjádřil o reakční skupině Hodža—Osuský s velmi pohrdavým odporem. O Milanu Hodžovi, býv. československém ministerském předsedovi uvedl Beneš, že když přišel do emigrace, činil si automaticky nárok na to, aby byl uznáván jako ministerský předseda. Hodža se odvolával na kontinuitu z roku 1938, kdy byl předsedou předmnichovské československé vlády. Hodža prý říkal: „Když je Beneš presidentem republiky, tak já, Hodža, mám být ministerským předsedou.“ Beneš líčil osobně Hodžu anekdotou, že Hodža si počíná jako velkomožný maďarský šlechtic, který dělá známé gesto: „Pán nepospíchá, pán počká, pán neplatí.“ Beneš pak uváděl, jak Angličané důsledně prosazovali v zahraničních čsl. politických orgánech Milana Hodžu a býv. pařížského vyslance ČSR Štefana Osuského. Když se prý jednalo o uznání prozatímní čsl. vlády v Anglii, kladli prý Angličané podmínku, aby Hodža a Osuský byli ve vládě. Beneš prý to kategoricky odmítl. Když šlo o jmenování členů Čsl. Státní rady v Londýně, diktovali prý Angličané, že Beneš má s Hodžou sjednat složení Státní rady. Beneš dodává, že musel použít velké obratnosti, aby vystrnadil Hodžu jak z Čsl. Státní rady, tak Osuského z čsl. vlády. O Hodžovi říkal dále Beneš, že vede společně s Poláky a anglickými reakcionáři zákeřnou štvanici proti republice a proti Benešovi. Když Hodža odjížděl do Ameriky, tak rozhlašoval, že jede zachránit věc republiky, poněvadž prý Beneš se svou sovětofilskou politikou plně zkrachuje a Československo že dá na pospas osudu. Ve světě budou prý rozhodovat americké a anglické reakční kruhy. Beneš říká, že dnes je Hodža hotov. O Štefanu Osuském se Beneš vyjádřil, že je to vyložený magor a že duševní zatížení jest charakteristické pro celou rodinu.

Beneš pravil, že okolo Hodži a Osuského se seskupilo pár lumpů, placených Poláky a temnými reakčními živly. Do této skupiny patří Borin, Schwarz, Pridavok, Lochner. O Borinovi řekl Beneš, že od pražské policie dostal upozornění, že do emigrace jede tento dobrodruh jako špicl Gestapa. Benešovi se prý podařilo dostat celou tuto desperátskou skupinu v Anglii do žaláře, ale dnes prý jsou tito lumpové opět na svobodě, poněvadž prý se našlo několik omezených anglických liberálů, kteří se jich jako pronásledovaných ujali. O Slovákovi Paulíny-Tóthovi říká Beneš znovu, že je to maskovaný spojenec Hodžův a že donáší Polákům.

Celkově se Beneš o londýnské emigraci vyjádřil, že jest to hrozná společnost. Zná prý již život emigrace z dřívějších dob, z doby první války, ale nynější emigrace jest prý mnohokrát horší. Byla prý to těžká práce nějak emigraci konsolidovat. Každý chce něčím být. A ať prý si představíme, jaké těžkosti Beneš má, když v Londýně tisíce emigrantů chce dělat do politiky, když je tam šedesát bývalých poslanců a senátorů, dva bývalí předsedové vlády, bývalí náměstkové premiéra, spousta bývalých ministrů, bývalých vyslanců atd. Beneš líčil, že musel každého uspokojit nějakým místem a tak se prý poměry v londýnské emigraci jakž takž urovnaly. Dnes prý se většina lidí v Londýně Benešovi podřizuje, i když ho po straně pomlouvají a proti němu intrikují.

O československé zahraniční vládě v Londýně učinil Beneš několik poznámek. K tvrzení těch, kteří říkají, že jest to vláda reakční, uvádí Beneš, že vládu sestavoval v roce 1940 s tím úmyslem, aby vydržela a aby nemusel vládu stále měnit, jak prý to dělá jugoslávská kamarila, která prý dnes vládu vytvoří a zítra ji hodí do příkopu. Beneš říká: „Jsem přesvědčen, že lepší vládu jsem nemohl sestavit.“

O předsedovi vlády Šrámkovi uvedl Beneš, že jej učinil ministerským předsedou s úmyslem působit na Angličany a západní svět. „Já jsem pro ně rudé sukno. A tak jsem posunul do popředí Šrámka jako černé sukno.“ Šrámek jest prý k Benešovi plně loyální. Jest však málo pracovitý a příliš stár, a Beneš musí za něho mnoho dělat. Jako prezident prý však Beneš dodržuje formální literu ústavy a nedělá nic bez Šrámka.

Pokud jde o jednotlivé ministry v čsl. zahraniční vládě, podává Beneš charakteristiky, přibarvené příznivě. O Janu Masarykovi říká Beneš, že prý máme o něm neprávem špatný dojem. Je prý to člověk, který zná dnes každého v Londýně a jeho známosti jsou velmi užitečné. Jinak je velmi originální ve svém chování. A pokud prý špatně odhadoval vyhlídky sovětsko-německé války, tak prý se předpověďmi brzké porážky Sovětského svazu jen přizpůsoboval smýšlení anglické společnosti.

O Hubertu Ripkovi, ministru a státním tajemníku ministerstva zahraničí, říká Beneš, že v exilu se ihned přihlásil k spolupráci s prezidentem. V zahraničí prý vespěl a změnil se prý i ve způsobu osobního života. Jest prý jeden z nejefektivnějších pracovníků. Vyskytují se prý sice u něho residua koaličnictvů a působí na něho ještě vliv Stránského, ale toho se prý může zbavit. Vyplňuje prý oddaně linii Benešovy zahraniční politiky. Projekt československo-polské konfederace není prý Ripkovou vinou. Známé prohlášení z počátku roku 1942 o praktickém uskutečňování československo-polské konfederace — jest prý výtvar zvláštní československo-polské komise. Vláda sice toto prohlášení schválila, ale Beneš říká, že on nikdy nedopustil, aby toto usnesení spatřilo světlo světa a bylo provedeno, při čemž dodává, že prý „sotva jsem na několik dní vládu nechal samu o sobě jednat, už mně udělala botu“. Když jsme poukázali ohledně Ripky na jeho známé antisovětské výpady během finské války, řekl Beneš, že o tom nic neví. Ripku líčí jako člověka schopného vývoje, klonícího se doleva a ochotného k spolupráci s komunisty.

O ministru Jaroslavu Stránském vyjádřil se Beneš krajně nepříznivě. Řekl, že jest to hrozný člověk, který prý Benešovi dělal nešťastné věci již dříve v souvislosti s aférou Stříbrného. Stránský má prý velké aspirace. Nikdy prý nemyslí, že on, Stránský, jde s Benešem, nýbrž že Beneš jde se Stránským. Beneš prohlásil, že v budoucí provisorní čsl. vládě Stránský ministrem být nesmí i když on, Stránský, si myslí, že ministrem každopádně bude.

O ministru Feierabendovi (agrárníkovi) se Beneš vyjádřil velmi pochvalně. Řekl, že jest to jeden z nejschopnějších ministrů. Osobně prý je to čestný člověk. Jinak smýšlením konzervatívec. Beneš rád prý Feierabenda do vlády vzal jako relativně nejlepšího pro zastoupení „zemědělců“ ve vládě. Beran prý nikoho jiného do zahraničí z agrární strany neposlal, právě kromě Feierabenda a kromě známého fašistického štváče redaktora Kahánka, který v zahraničí zemřel.

O slovenském ministru Jánú Lichnerovi říká Beneš, že pochází z Hodžovy skupiny a že přišel jako první Slovák pracovat do zahraničního odboje. Jest pro československou jednotu. Musil prý Lichnera do vlády vzít, poněvadž jinak by měl ve vládě za Slovensko jen generála Viesta, ministra Bečko a ministra vnitra Slávika, o němž Beneš učinil nedopatřením vyjádření, že „jest příliš kompromitován čechoslováctvím“. O ministru soc. dem. Bečkovi řekl Beneš, že úkoly člena vlády nezvládá. O soc. dem. ministru Františku Němcovi se Beneš vyjádřil, že prý není svými schopnostmi plně na výši, že jest to člověk prý jen formátu „odborového poslance“, ale že prý od svých straníků silně trpí a pravděpodobně se stane obětí své osobní účasti v zahraniční čsl. vládě.

Během rozmluv učinil Beneš několikrát výroky o československé armádě, o generálech, o důstojnících atd. Vyzněly všechny neobyčejně nepříznivě. O armádě za republiky se Beneš vyjádřil, že byla zanedbána a rozvrácena tím, že ji měli dlouhá léta v rukou agrárníci a že Masaryk se pro své stáří a nemoc nemohl o armádu starat. Agrárníci prý si kupovali generály jako své služby a jako agenty zbrojařských podniků. Beneš říká, že „velitelé československé armády — to byli svými schopnostmi jen kaprálové“. Byli prý nevzdělaní, neschopní a nezdraví ke své velké úloze. Beneš dodává, že v zahraničí se přesvědčil o tom, jak pochybný byl

všeobecně duch v čsl. armádě. A zvláště jak pochybnou byla t. zv. nepolitická výchova důstojníků. To, že se politická výchova zakazovala v armádě, to vedlo k tomu, že čsl. důstojníci se pak v emigraci ukázali naprostými politickými nevědomci, analfabety, schopnými se stát obětí nejhlupejších reakčních štvanic fašistické, antisemitské tendence.

Pokud jde o čsl. diplomacii, řekl Beneš, že jako ministr zahraničí a jako prezident republiky popravil sice hodně vyslanců, ale bohužel popravil jich ještě málo. O známé stvůře, vyslanci Chvalkovském, říká Beneš, že prý mu ho agrárníci vnutili. O Štefanu Osuském říká Beneš, že na svém vyslaneckém místě v Paříži zůstával jen proto, že koaliční politikové prosili Beneše, aby Osuského proboha nepouštěl do vnitřní politiky. Beneš dodal, že v příští Čsl. republice to musí být tak jako v Sovětském svazu, že vyslanci musí vykonávat oddaně linii politiky vlády a být naprosto oddáni zájmům státu.

Beneš podal vysvětlení také o známé aféře Outrata - Nečas. Uvedl, že doktor Outrata, generální ředitel Čsl. Zbrojovky v Brně, byl prý jediný kapitalista, který dal čsl. odbojnému hnutí v cizině k dispozici peníze. Beneš osvětlil, že brněnská Zbrojovka měla prý a má stamilióny korun venku. Poněvadž jde o peníze v podstatě ze státních pramenů zdůraznil prý Beneš doktoru Outratovi, že on bude odpovídat za to, co se s penězi bude dít. Beneš sám prý nechce za peníze odpovídat, poněvadž má z doby prvního odboje smutné zkušenosti. Doktor Outrata se stal v zahraniční čsl. vládě ministrem financí. Aféra Outrata - Nečas vzešla z toho základu, že Brněnská zbrojovka zřídila v Anglii velký podnik na výrobu kulometů značky „Bren“. Akcie tohoto podniku měli prý v rukou Outrata a jakýsi Havlíček. Poněvadž šlo v podstatě o podnik financovaný státními penězi Čsl. republiky, spustil prý ministr Bechyně nesmyslnou kampaň, aby prý tento podnik byl „socialisován“ a aby byl veden plně v režii státu. Proti tomu prý namítal Beneš, že by bylo nemožno, aby pak dr. Outrata jako generální ředitel brněnské Zbrojovky a současně jako ministr financí vyplácel peníze pro vládu tak jako kdyby šlo o nějaké zaměstnance podniku. Bechyně prováděl agitaci, že dr. Outrata s akciemi Zbrojovky a v podstatě se státními penězi podvodně manipuluje a že prý je to zloděj státních peněz. S aférou se Bechyně uchýlil do Státní rady a chtěl čsl. vládu svrhnout pro tuto aféru. Beneš uvádí, že soc. dem. ministr Ing. Nečas měnil za aféry Outratovy několikrát svoji posici. Nečas poslal Benešovi dopis s prudkou obžalobou proti dr. Outratovi. Při tom se prý Nečas spojil s Vorlem, s mužem soc. dem. poslankyně Jurnečkové - Vorlové, a dopis s obviněními proti Outratovi psali Nečas a Vorel společně. Vorel prý dostával od brněnské Zbrojovky veliký měsíční plat, 200 liber st., ale jal se prý vydírat od dr. Outraty tisíce liber st. s pohrůzkou, že nebudou-li mu peníze vydány, tak půjde s žalobou před anglický soud. Když se to Beneš dozvěděl, tak prý rozhořčeně sdělil Vorlovi, že prý jeho postup bude pokládán za velezradu, jestliže se v záležitosti sporu čsl. občanů obrátí na anglický soud. Vorel prý pak upustil od svého úmyslu. Za zády Nečase se prý pak Vorel spojil opět s Outratou, dohodl se s ním „na základně peněžní“ a text dopisu, jež Nečas psal prezidentovi, předal Vorel Outratovi. Outrata pak přišel s textem dopisu do ministerské rady, kde Nečasovo jednání vyvolalo prý veliké pobouření, neboť obsah dopisu byl urážlivý pro celou vládu. Beneš praví, že aby učinil konec této ostudné aféře, tak jednal prý energicky a odvolal z vlády Nečase i Outratu. Beneš poznamenává, že takový skandál čsl. zahraničního odboje byl trapný, ale že v zahraniční vládě jugoslávské a polské jsou veliké skandály na denním pořádku.

Beneš učinil během rozmluvy různá vyjádření o lidech sociální demokracie. Ohledně soc. dem. vůdce a bývalého ministra Rudolfa Bechyně uvedl Beneš, že ho zná bezvadně. Spolupracoval prý s Bechyněm dvacet let. Kromě Šrámka byl to prý Bechyně, který Beneše vždy proti koalici hájil. Dovedl prý se prát a dobře cítil nebezpečí pravice. Hlavní rys Bechyněho je ten: „Jest to oportunist.“ Když prý Bechyně přišel za hranice, tak počítal, že „to s ním Beneš bude dělat společně“. Myslí, že bude předsedou zahraniční československé vlády. Beneš však chtěl, aby Bechyně byl jen předsedou Československé Státní rady, jímž se také stal. Vždycky prý přesvědčoval Bechyněho, že nemůže už být ministrem. Jest prý těžce nemocný tuberkulosou. Dvakrát za týden se zhroutl a v noci pak zoufale pláče, že zítra umře. „Mám

prý vůbec v Londýně špitál," dodává Beneš. Avšak Bechyně se cítil prý odstaven a jest prý po celou dobu zahraničního pobytu otráven. A tak se prý Bechyně dostal na stanovisko opoziční. Počíná si při tom prý nezodpovědně. Bechyně stále prý myslí, že musí Benešovi jeho londýnskou vládu porazit. Jako předseda Československé Státní rady si Bechyně počínal tak, že to chtěl dát dohromady se Státní radou a prezidentem, aby vládu odstranil. Mezi Bechyněm a všemi členy vlády jest prý nepřetržitý konflikt. Také všechny vojenské osoby jsou naštvány proti Bechyňovi. Vůči prezidentovi dělá prý Bechyně jen „trucky“. Nikdy se prý nestane, aby se přihlásil k prezidentovi sám na audienci, nýbrž prezident prý jej musí vždy poprosit, aby k němu přišel. Beneš prý nevěří, že by Bechyně mohl myslit svůj opoziční postoj a svůj společný postup s komunisty nějak ideově. Nevěří prý v tak hlubokou změnu názorů u Bechyněho, který prý dovede měnit názory velmi zbrkle, a to od nejreakčnějších k těm nejlevějším. Když prý v roce 1939 Bechyně přijížděl do Londýna přes Polsko, tak prý byl nejvýš nadšen režimem Becka a polských pilsudčků. A pak zase napsal Bechyně článek, aby se Československo spojilo přímo se Sovětským svazem, kterýmžto článkem způsobil prý Bechyně veliký poprask, takže prý i sovětský vyslanec Bogomolov rozhořčeně vytýkal, jak prý Bechyně stěžuje levým lidem jejich taktický postup. Jinak říká Beneš, že možno Bechyněho ještě zachovat. Bechyně se prý vrátí domů nesporně zahořklý, ale on, Beneš, nechce, aby se to s Bechyněm plně rozbilo.

Beneš líčil poměry v sociálně demokratické emigraci tak, že jest to „hrozná patálie s těmi soudruhy“. Bechyně za vůdce uznati nechtějí. Bechyně zase dělá obtíže soc. dem. členům vlády Němcovi a Bečkovi. Nikdo opět nechce uznat ministra Františka Němce za vůdce, a tak prý je to v sociální demokracii rozsekané zúplna. Když prý se jedná o jmenování členů do Státní rady, tak z toho jsou v sociální demokracii velké rozbroje. Beneš říká, že sociálních demokratů je v Londýně dvacet, ale jeden za druhým chodí k Benešovi, aby na svého soudruha žaloval, aby ho pomlouval, aby proti němu intrikoval. Při sporech jde hlavně o ministerská křesla. Sociální demokraty v Londýně možno dělit tak, že jsou „ministři a neministři“, ti, kteří ministerská křesla mají a ti, kteří se chtějí na ministerská křesla dostat. O Nečasovi říká Beneš, že jest to dnes těžce nemocný člověk, trpící anginou pectoris. Beneš výslovně prozrazuje, že Nečas prý u něho protestoval proti politice přátelství se Sověty.

Beneš podal pak svůj dojem o lidech sociálně demokratické levé skupiny „Nové svobody“. O poslanci Laušmanovi, který byl v r. 1942 v Sovětském svazu, říká Beneš, že i jeho opoziční stanovisko si vysvětluje touhou po ministerském křesle. Laušman prý nepřímou stále vymáhá obsazení onoho ministerského křesla, které se uprázdnilo demisí ministra Nečase. Jinak říká Beneš, že Laušman ho po návratu z Moskvy celkem objektivně informoval o jednání s moskevskými představiteli KSČ. Laušman prý stále napadá vládu, že jest reakční a stále vytýkal, že se nedělá dostatečně energicky politika přátelství se Sovětským svazem. Beneš říká o Laušmanovi, že po návratu z Moskvy jest vůči němu značná nedůvěra, poněvadž prý Laušman stále naznačuje, jakoby měl něco tajemně smluveno s moskevskými komunisty. Laušman prý také vzbuzoval dojem, jako by byly rozpory mezi vedením KSČ v Moskvě a komunistickou frakcí v Londýně, kterou vede Nosek. On, Beneš, prý však dobře chápal, oč se asi jednalo v Moskvě mezi Laušmanem a komunisty a že to byli sociálně-demokratičtí předáci a Laušman sám, kteří nechápali, že komunistům vůbec nejde o ministerská křesla v nynější londýnské vládě, ale o zásadní otázky vedení odboje doma, národní výbory, háchovštinu, Mnichov atd. Beneš říká, že si levá skupina sociálně demokratická počíná pošetile, že napadá londýnské komunisty, že dělá obtíže Noskovi a tváří se „komunističtěji než komunisté“.

O členu sociálně demokratické levé skupiny Václavu Pacákovi říká Beneš, že prý také chce být ministrem a sice ministrem školství, neboť Pacák se nechce spokojit tím, že jest sekčním šéfem pro školní otázky. Na doklad pošetilsti levých sociálních demokratů uvádí Beneš to, že Pacák si na př. dělal aspirace býti ministerským předsedou. Beneš přičítá takovéto absurdnosti naivnosti lidí, kteří jsou neznalí poměrů a podmínek práce v emigraci.

Beneš uvádí, že se stále snaží, aby se v sociální demokracii, která prodělává hlubokou vnitřní

krisi, zjednal jakýs takýs pořádek, aby se prý „praví a leví“ mezi sebou stále neprali, aby se prý dohodli a bylo možno s nimi vážně jednat. Beneš dodává, že bude starostí příštího bloku, aby v sociálně-demokratické straně vnitřní proces rozporů dospěl k něčemu jasnému.

O lidech nár. soc. strany (strany českých socialistů) uvedl Beneš, že tato strana byla pro něho vždy méně spolehlivou oporou než sociální demokracie. „Jest v ní mnoho prochvostů“. O bývalém zemřelém ministru národně socialistickém Frankeovi se vyslovil Beneš, že to byl bezcharakterní člověk, schopný dělat jakoukoli politiku za ministerské křeslo a že prý se hanebně zachoval po Mnichově. V zahraničí se k národním socialistům počítají: předseda Státní rady Maxa, ministr Stránský, ministr Ripka, posl. Uhlíř, posl. David. Beneš říká o Maxovi, že se osvědčil a že byl jako předseda Státní rady jednomyslně opět zvolen. O Davidovi uvádí Beneš, že když přišel do Londýna, tak už byly všechny hlavní funkce obsazeny a na Davida už nic nezbylo, což ho rozhořčilo. Davida se prý pak zmocnil Bechyně, který mu stále namlouval, že vlastně on, David, by měl nárok na předsednictví Čsl. Státní rady, a ne Maxa. David se pak prý dostal na určité opoziční stanovisko a vstoupil do vydavatelství soc. dem. levicového časopisu „Nové svobody“. Jinak prý i David jest člověk chorobný, ubřečený, neurastenik. Každou chvíli se prý zhroutl a Beneš ho musí jako „stroj natočit, aby opět nějakou chvíli vydržel“. V poslední době a před odjezdem Beneše do Sovětského svazu přišel prý David k němu a řekl, že prý už dlouho nevydrží ve společnosti soc. dem. levé skupiny a že se s ní rozejde.

Beneš učinil poznámku také o plánech, jež se vyskytly v Londýně a měly za cíl sjednotit národně socialistickou stranu a soc. dem. stranu vytvořit stranu t. zv. „demokratických socialistů“. Nosek a Hodinová, jako představitelé komunistické frakce, prý přišli k prezidentu Benešovi s dotazem, co jest pravdy na pověstech, že soc. dem. a nár. soc. za zády komunistů jednají o sjednocení. Beneš prý řekl, že na tom není nic pravdy. Mezi soc. dem. a nár. soc. není prý v zahraničí možné takové sjednocení. Hlavně prý proto, že v sociální demokracii jsou rozpory a hádky o to, kdo by vedl. Němec prý to nemůže být, poněvadž je na to slabý. Bechyněho opět nechtějí druzí. Ostatně Bechyňova skupina prý chce spojení s komunisty a davidovci z nár. soc. partaje. A tak prý řekl Beneš soc. dem. a národním socialistům, aby se to sjednocování nechalo až na domě, že prý se ukáže, kdo povede.

Beneš se vyjádřil zvláště také o velvyslanci ČSR v Moskvě Zdeňku Fierlingerovi, který patří k soc. dem. levé skupině. Beneš pravil, že Fierlingera zná od jeho 22 let za první války, kdy Fierlinger jako absolvent obchodní akademie a zaměstnanec jakéhosi podniku v Rusku vstoupil do ruské legie. Byla vždy prý rivalita mezi Husákem a Fierlingerem, při čemž Beneš vždy podporoval Fierlingera. Fierlinger jest prý stále mladý a měnivý v dobrém slova smyslu. Po první světové válce si prý Beneš Fierlingera vzal do zahraničního ministerstva a všemožně ho forsíroval. Fierlinger prý rychle pracuje. Byl vyslancem ČSR v několika zemích a pak ho Beneš povolal k vedení hospodářské sekce ministerstva zahraničí. Z toho vyvstal prý těžký konflikt mezi Benešem a koalicí z politických stran. Fierlinger prý dělal obchodní smlouvy bez ohledu na průmyslníky, kteří prý zuřili a žádali jeho hlavu. Fierlinger inklinoval vždy k sociální demokracii, ale tato strana ho za svého člověka oficiálně nikdy nepokládala. Jako vyslanec dělal Fierlinger Benešovi obtíže tím, že psal články, dožírající kapitalistické kruhy. Když koalice žádala odstranění Fierlingera, Beneš prý ho nepustil. Fierlinger prý nikdy netajil své levé smýšlení. V Rakousku byl v r. 1934 a požíval pověsti „rudého vyslance“. A když přicházely stížnosti, Beneš Fierlingera určil v r. 1937 jako nástupce Bohdana Pavlů na vyslanecké místo do Moskvy. Beneš praví, že má k Fierlingerovi vřelý vztah jako ke všem lidem, kteří mu upřímně pomáhali. Na doklad ukvapenosti Fierlingera v dobrém slova smyslu uvádí Beneš, že Fierlinger chtěl říznout s vyslanectvím v Moskvě, když přišel v Praze k moci Hácha. Prohlásil prý, že takovému chlapovi prý sloužit nebude. V zahraničním odboji na západě se Fierlinger choval tak, že prý byl pokládán za „bolševika“. Měl veliké obtíže v Paříži, kde proti němu všichni štváli, poněvadž předvídal vítězství Sovětského svazu. Když se stal Fierlinger vyslancem v Moskvě, tak prý mezi ním a londýnským zahraničním ministerstvem byly

často ostré diskuse a rozpory. Ministrům londýnské vlády jde Fierlinger prý na nervy. Rozčiluje je prý tím, že má své vlastní stanovisko a hájí je. Poměr mezi Fierlingerem a ministry Masarykem a Ripkou jest prý stále napjatý. Pokud jde o poměr Fierlingerův k levé soc. dem. skupině, tak uvádí Beneš, že Fierlinger byl dříve proti Bechyněmu jako pravicovému oportunistovi, ale pak se nějak se soc. dem. skupinou Bechyněho sblížil. Fierlinger prý nechce už v diplomacii zůstat a projevil prý přání jíti do vnitřní politiky. Beneš s tím souhlasil. Ať prý Fierlinger pozná „slasti vnitřní politiky“. Osobně prý je Fierlinger charakterní člověk. Nepatří do kategorie kariéristů. Jedná prý často nepředloženě. „Rychle namíří a vystřelí.“ Mezi Benešem a Fierlingerem jest prý ten nejlepší poměr.*

Během rozmluv učinil Beneš řadu politických a osobních poznámek o sobě. Dokazoval, že prý byl vždy proti koalici měšťáckých a socialistických stran. „Koalice napadala vždy mne a vás komunisty.“ Proti koalici držel ho někdy jen Masaryk. Beneš se prý nikdy nepodrobil Švehlově „koaliční pětce“. Když Švehla v roce 1932 po své nemoci šel zpátky do politiky, vzkázal prý po spisovateli Karlu Čapkovi Benešovi, že Beneš musí pryč. Beneš byl prý právě v Topolčiankách u presidenta T. G. Masaryka a když mu Karel Čapek Švehlovo sdělení předal, vzkázal Švehlovi, že jeho opovězení boje přijímá. A také T. G. Masaryk vzkázal, že prý půjde s Benešem.

Beneš líčil jak již v roce 1934 musil osobně usilovat o to, aby se T. G. Masaryk zřekl presidentství. Koaličníci a hlavně agrárníci si prý libovali, že na presidentském stolci sedí dokonávající stařec, neschopný zasahovat do chodu věcí.

O zahraničním odboji říká Beneš, že ho začal bez peněz. Odmítal prý vždy přijati cizí peníze. V odboji si musel vypomáhat vlastními penězi. Pražská vláda (Beranova do okupace 1939) nepustila prý do ciziny žádné peníze. Poslala prý celkem jen 200 liber St. Nevyhověla prý ani žádosti Benešově o uvolnění do ciziny jeho osobních peněz. Žil prý jen z příjmů za přednášky. A poněvadž prý dostával v Americe až 1000 dolarů, mohl z toho vydržovat Fierlingera v Moskvě, vyslanectví ve Varšavě atd. Když se přestěhoval do Londýna, žil prý se sedmičlennou rodinou z příjmu 7 liber týdně. Jako president má prý Beneš plat 300 liber St. měsíčně. Členové Státní rady si prý zvýšili platy na 75 liber, také ministři si prý zvýšili platy. Jedině prý on, president Beneš, si plat nevyšil. Beneš podotkl, že na příklad jugoslávský král dostává měsíčně platu 11 000 liber šterlingů, a že jugoslávský ministerský předseda má platu 500 liber St. měsíčně.

Beneš prozrazuje politicky, že mohl prý by povídat o tom, jak Hitler mu tajně v roce 1938 dělal nabídky na dohodu a jak on to odmítl. V roce 1935 prý odmítl henleinovce, když se prý nabízeli ho volit za presidenta.

Beneš říká, že dělal vždy propagandu pro Sovětský svaz, že držel vždy linii přátelského svazku se Sovětským svazem a s této linie prý nikdy nesešel. Také prý na komunistickou stranu v minulosti měl prý vždy jasnější názor než na př. koalice. Nemohl prý však dělat politiku 10 procent obyvatelstva, t. j. komunistů.

Beneš uvádí, že těch dvacet let bojů s koalicí bylo strašným životem, že už by takový život dále nevydržel, že mu je už 60 let a bylo by nad jeho fyzické síly, aby se opět musil s nějakou koalicí rvát. Chce prý již jiný, levicový režim. S tím to bude dělat. Když prý národ bude chtít, tak prý ještě těch 7 let presidentem vydrží. Ale jinak by šel na svou soukromou vilu a psal by prý paměti. Beztoho prý bude mít hodně práce s tím, aby vysvětlil Mnichov.

Pátá rozmluva se konala 16. prosince od ½10. dop. do ½3. hod. odpo. Průběh rozmluvy určen tím, že soudruh Gottwald vyjádřil jménem vedení strany stanovisko k projektům Benešovým a přednesl naše návrhy na postup v konečné fázi československého osvobozovacího boje a v období přechodu k budování nového života republiky. (Výklad sou-

druha Gottwalda jest obsažen ve zvláštním zápisu.⁴ Tento zápis zachycuje reagenci presidenta dr. Beneše, jeho poznámky a jeho výslovná prohlášení během rozmluvy.)

Když Gottwald v úvodu svého výkladu vytýkal, že československá vláda v Londýně se chová nerozhodně v poměru k háchovštině a že pěstuje anebo toleruje politiku „dvou železek v ohni“, prohlásil Beneš, že pokud jde o domácí odboj, ztotožňoval se v podstatě se stanoviskem jak je Gottwald vyložil v „Československých listech“ v čísle 2. Beneš pravil, že se vždy stavěl proti politice dvou železek. Jestliže byl z Londýna v kontaktu s činiteli háchovské vlády v Praze, tak prý jen za tím účelem, aby byly využity dané podmínky pro věc osvobozovacího boje. Koncese háchovcům prý však nedělal a Háchu prý na milost nevzal. Chtěl prý jen zabránit tomu, co Hácha a protektorátní vláda později přesto udělali.

Gottwald žádal, aby vláda v Londýně viděla svůj úkol v přímém vedení boje v zemi a neomezovala se jen na bojovou činnost zahraničních čl. vojenských jednotek. Beneš k tomu řekl, že souhlasí. Při tom Beneš kritisoval jak špatně pracuje vládní aparát v Londýně přes svůj velký rozsah, jak málo schopných lidí v Londýně jest, jak mnoho tam jest „prochvostů“, jak se tam uplatňuje rivalita, boje o úřednické tituly, nejhorší byrokratismus atd.

Když Gottwald postavil problém ozbrojeného boje a žádal, aby čl. vláda v Londýně vy-
zvala národ doma tvořit ozbrojené družiny, partyzánské oddíly a nastoupit široké ozbrojené akce v nynější rozhodné chvíli — prohlásil Beneš, že celkem i v této otázce souhlasí, že spor mezi námi a jím jest více taktický než věcný. Při tom Beneš uvedl, že v zemi existovala i vojenská konspirativní organisace, která však byla vystavena surovému teroru Němců. Armáda v zemi jest prý nadále účastna na podzemní organisaci odboje, ale neví prý, v jakém stavu se celá věc nyní nalézá.

Gottwald v souvislosti s otázkou vytvoření Národních výborů zdůraznil, že nutno národní výbory tvořit jako vedoucí orgány národa ještě v průběhu boje a zvláště v nynější rozhodné fázi osvobozovacího zápasu. Beneš na to odvětil, že on osobně vždy zastával myšlenku vytvoření Národních výborů, poněvadž si byl vědom, že domácí odboj jest rozhodující a že zahraniční odboj jest pouze symbolem národního boje doma. Beneš pravil, že komunisté mají plnou pravdu v otázce domácího odboje a ve věci Národních výborů. Bylo prý správné, že tvoření národních výborů bylo zdůrazňováno z Moskvy. Z Londýna prý to nebylo možno tak otevřeně hlásat.

Když soudruh Gottwald postavil otázku potrestání vinníků a zrádců doma, poznamenal Beneš, že prý již před rokem iniciativně naléhal na čl. vládu v Londýně, aby příslušný zákon o potrestání vinníků připravila. Bylo prý vypracováno několik skiz takového zákona, ale prý nevyhovovaly, až teprve nyní byl ministerstvem spravedlnosti vypracován návrh zákona, který se nyní projednává v londýnské vládě a současně v Čsl. Státní radě. Beneš uvedl, že úmyslem zákona musí být nejen postihnout individuální vinníky, ale zničit všechny formy fašismu a nacismu. Zákon bude prý formulován tak, aby se vztahoval i na činnost reakcionářů v době před rokem 1938, aby postihl i agrárníky, všechny fašisty a reakcionáře, a aby současně visel jako hrozebný meč nad všemi ideovými a politickými směry, jež by v budoucnu chtěly reakčně ohrožovat novou republiku. Když Gottwald podotkl, že zákon o potrestání vinníků a zrádců musí se také týkat kapitalistů, průmyslnických a bankéřských machrů, prohlásil Beneš, že s tím plně souhlasí. V připraveném zákoně se výslovně uvádí, že všechna bohatství zrádců a všechna bohatství, získaná válkou, se konfiskují.

Gottwald rozvinul otázku Slovenska a zdůraznil, že by věci osvobozovacího boje nesmírně prospělo, kdyby vláda prokázala v otázce slovenské pevnou linii a učinila prostou věc, uznala, že Slováci jsou nacionálně samobytným národem. Beneš výslovně prohlásil: V této věci ne-souhlasím. Je to mé osobní stanovisko, ale dívám se na slovenskou otázku zásadně jinak než komunisté. Jsem názoru, že se má v budoucí republice provádět administrativní decentralisace, avšak že se to nesmí řešit podle národa. „Mne nikdy nedostanete k tomu, abych uznal slo-

⁴ Viz dokument čís. 1.

venský národ. Je to mé vědecké přesvědčení, které nezměním. Hajte si jako komunisté stanovisko své, já nic proti tomu nemám, avšak zastávám neochvějně názor, že Slováci jsou Češi a že slovenský jazyk jest jen jedním z nářečí českého jazyka, tak jako tomu je s hanáčtinou nebo jinými nářečímí české řeči. Nikomu nebráním, aby o sobě říkal, že je Slovák, avšak nedopustím, aby se prohlašovalo, že existuje národ slovenský. Ostatně, tato věc se musí rozhodnout až po převratu. Říkám vám však, že kdybyste šli do londýnské vlády, tak byste pro svoje stanovisko v slovenské otázce většinu nezískali.“

Gottwald dotkl se otázky použití československých vojenských sil v nastávající konečné fázi války. Na to Beneš reagoval poznámkami, že chce, aby nejen byla československá vojenská část v SSSR připravena k desantu na okupovanou východní část republiky, ale že žádá, aby i některé sovětské vojenské jednotky braly podíl na této desantní akci. „Jde mně o to, aby maďarskou hranici obsazovali spolu s námi i Rusové. Přirozeně, že by se Rusové neměli zastavit jen na hranici maďarské, nýbrž jít do Maďarska dále, neboť nelze jiným způsobem zajistit, aby už jednou byla v Maďarsku provedena skutečná vnitřní revoluce, která by maďarskou reakci ve střední Evropě provždy vyhladila. Žádal jsem výslovně sovětské činitele, aby nenechali obsazovat Maďarsko jen anglickými vojsky, nýbrž aby se na obsazení Maďarska účastnilo i vojsko sovětské. O této věci se jedná.“ Beneš pak uvedl, že čsl. vojenští činitelé v Londýně plně souhlasí s přípravami desantních akcí na okupovaném čsl. území. Věci jsou prý velmi daleko, jsou prý dále než snad my komunisté jsme očekávali. V Londýně byl zřízen zvláštní štáb vojenský, který se přípravami desantních akcí zabývá. Plán už je do detailů hotov, ať jde o vyslání desantů, zajištění letecké jejich dopravy, stanovení míst, kde desanty mají přistáti, která letiště se mají obsazovat a tak dále. Beneš pravil, že se musí bezpodmínečně bojovat ještě v době války. Pokud jde o součinnost s vojenskými sovětskými orgány, pravil Beneš, že žádá od Sovětů ozbrojení pro 6—8 divisí československých, že žádá hlavně letectvo atd. V zásadě jsou prý již českoslovenští vyjednavací zajedno se sovětskými činiteli. Generál Nižborský zůstane zde v Moskvě i po odjezdu Benešově a bude dále o této věci jednat. Do Moskvy bude také vyslán z Londýna šéf generálního štábu generál Miroslav. Beneš uvedl, že jest úmyslem československých vojenských kruhů změnit celkový organizační plán československé armády a přizpůsobit jej součinnosti s Rudou armádou. Bude prý změněna vojenská doktrina československá, způsob vojenského školení, budou sjednoceny zbraně v dohodě se sovětskými vojenskými činiteli, a zvláště letectvo bude tak organizováno, aby výzkumné a stíhací letectvo československé bylo doplněno bombardovacím letectvem sovětským. Vše prý má Beneš smluveno už s generálem Ingrem a s československým generálním štábem. Sovětským vojenským orgánům budou návrhy v této věci podány písemně.

Gottwald v dalším výkladu přešel k objasňování postupu po vítězství, v období přechodu. Když Gottwald žádal, aby po „vypuknutí svobody“ byla vyhlášena obnovená platnost dřívějších československých zákonů a aby byla výslovně prohlášena neplatnost zákonů i z období t. zv. druhé republiky (od Mnichova do 15. března 1939) a když Gottwald poukázal na to, že podle různých pověstí prý londýnská vláda hodlá některé zákony z období druhé republiky v platnosti ponechat — prohlásil Beneš, že to není úmyslem čsl. vlády v Londýně. „Není pravda, že by zůstaly v platnosti zákony z druhé republiky.“ Beneš pravil, že prý dává pozor, aby československou vládou v Londýně nebyla vytvořena žádná „hotová skutečnost“ (fait accompli), před níž by byla postavena vláda Prozatímní.

Gottwald osvětlil pak otázku budování prozatímních orgánů v přechodném období a zdůraznil jaká rozhodující úloha případně národním výborům jakožto orgánům národní lidové a státní moci v přechodném období. Gottwald při tom vyslovil zadostiučinění nad tím, že Beneš ve svém výkladu projevil aspoň ve formě všeobecné souhlas se systémem budování národních výborů, jak tento systém komunisté plánovali ve svých návrzích, připravených pro jednání s prezidentem. Beneš podotkl, že i ve vládě v Londýně je velká většina pro tvoření národních výborů, ale každý si to prý představuje jinak. A když pak Gottwald konkrétně naznačoval, jak má býti soustava národních výborů budována s oporou lidových mas národa

v instanční stupnici od místních národních výborů přes okresní národní výbory až po zemské národní výbory ... podotkl Beneš, že k této otázce se ještě vyjádří, aby byla plně jasna úloha národních výborů.

Gottwald se dále výslovně tázal, zda Beneš trvá na svém názoru, že se má nynější čsl. londýnská vláda vrátiti domů byt i ve stavu demise. Beneš na to prohlásil: „Není mně to jasno. Nevím, jestli se má vrátiti vláda, která byla vytvořena za tak abnormálních poměrů. Jak to bude, to ještě není jasné. Jde mně o hladký průběh věcí a o to, aby zahraniční čsl. vláda nebyla de-saována.“ Gottwald znovu zdůraznil, že není možné, aby se vrátila domů dosavadní londýnská vláda a trval na tom, že již první prozatimní vláda by měla býti vytvořena podle principů Benešem formulovaných, při čemž by v této prozatimní vládě mohli býti i někteří lidé ze zahraniční vlády vedle lidí, jež by byli do vlády povoláni z domova. Beneš na to pravil: „Pro mne by to bylo pohodlnější. Jsem rád, že chcete, aby někteří lidé ze zahraniční vlády zůstali. Bylo by dobře, kdyby se ve složení vlády vyjádřilo spojení zahraničního a domácího odboje.“

Gottwald formuloval pak jaká opatření a jaký program by prozatimní vláda měla uskutečňovat až do provedení voleb do Národního shromáždění a ustavení řádných konstitučních orgánů. Beneš při tom znovu poznamenal, že pokud jde o lhůtu přechodného období počítá s dobou tří až šesti měsíců.

Gottwald pak přešel k otázce složení Prozatimní vlády. Pravil, že by se vláda sestavovala podle principu, jež Beneš naznačil, podle principu bloku tří stran dělnických a vedle nich by byli katolíci a agráři. Beneš na to poznamenal, že by bylo lépe říkat „zemědělci“ namísto agráři. Gottwald zdůraznil, že blok tří stran se nesmí cítit jako představitel nějaké levice, nýbrž jako představitel státu, jako představitel národa a především jeho hlavních složek, dělníků, rolníků a inteligence.

Gottwald pak prohlásil, že Beneš uznal sám, že komunisté jsou nejsilnější stranou v bloku a že by tudíž podle zvyklostí měli komunisté nárok na předsedu vlády. Gottwald pravil k Benešovi: „Poměry budou však mimořádné. Nechceme vám dělat obtíží a myslíme, aby předsedou vlády byl člověk váš.“ Na to řekl Beneš: „Je to formule pro nás výhodnější. A také mezinárodně jest výhodnější.“ Trvejte však jako komunisté na tom, že se chcete tradice nejsilnější strany držet. To bude důležité pro příště, po volbách, vy budete asi jako nejsilnější strana lidem potvrzeni. Všechny druhé strany jsou v krizi. Vy, komunisté, jste na tom nejlépe. Soustředíte se Sovětským svazem bude hrát velkou úlohu při vzestupu vašeho vlivu. Musíte však býti opatrní a věc nepřehnat, aby se neříkalo, že se to všechno rázem „bolševisuje“.

Gottwald pak objasnil, že komunistická strana chce míti v prozatimní vládě zajištěny náležitě mocenské posice jako nejsilnější strana bloku a že si činí nárok na obsazení takových ministerstev jako je ministerstvo vnitra a národní obrany. Gottwald zdůraznil, že blok musí vystupovat navenek jako jednotný celek, že v něm musí platit disciplína, že koaliční systém se nesmí v žádné formě obnovovat. V závěru svého výkladu pak Gottwald prohlásil, že komunisté nemohou vstoupit do zahraniční československé vlády v Londýně. Gottwald pravil: „My komunisté londýnskou vládu uznáváme jako legitimní představitelku ČSR a podporujeme ji ve všem, co dělá dobře, avšak za vládu samu, za její politiku a její složení odpovědnost brát nemůžeme.“ Na to Beneš řekl, že toto stanovisko komunistů plně chápe, že měl sice úmysl komunistu buď jednoho anebo dva do londýnské vlády povolát, avšak jestliže nechceme, že mu to ušetří mnoho obtíží, jež by byly spojeny se vstupem komunistů do vlády na anglické půdě.

Když Gottwald pak na otázku ohledně stanoviska k presidentské funkci pravil, že prezidentem by byl v přechodném období dr. Beneš a že podle zkušeností přechodného období by komunisté určovali pak své stanovisko při budoucích řádných volbách presidenta — reagoval na to Beneš slovy: „Budete nejsilnějším elementem nového režimu. A tento element budu já vždy držet. Chci, aby poměry v republice byly již solidnější. Potřebuji vládu, která by znala své povinnosti a dělala své povinnosti, abych mohl být vskutku jen prezidentem.“ Gottwald Benešovi pak prohlásil: „Když bude naše dohoda upřímná a čestná, tak komunisté a Beneš před-

stavují společně takovou sílu, kterou nikdo nezdolá.“ Beneš pravil ke Gottwaldovi: „Budu jednati vždy otevřeně. Budete vždy vědět, jaké mám názory. Chci, abyste i vy měli jako vládnoucí strana svobodu ve svém stanovisku. Jest možné, že se budeme různit v náhledech, ale zásadní linii budeme držet a plnit společně.“ Gottwald k tomu dodal: „Jest nutné vzájemné respektování a loyality v jednání. My jsme komunisté a komunisty zůstaneme. Máme nejen své zásady, své názory, ale máme i svou komunistickou morálku a ta, jak víte, není jedna z nejhorších.“

Beneš pak prohlásil: „Budu dělat takovou politiku, abyste mohli býti budoucně v každé vládě. Diskriminace komunistů musí zmizet. Bude platit pro komunisty plná rovnoprávnost. Rozumím vašemu stanovisku, když se v Prozatímní vládě zříkáte nároků na předsedu vlády. Svědčí to o vaší prozíravosti. Ostatně dostanete místo předsedy vlády určitě po volbách. Pokud jde o resorty, které žádáte, záleží to nejen ode mne. Jest nutná také dohoda s partnery vašimi v bloku. Já neříkám nikoliv. Bude nutno to dostávat i do myslí blokových partnerů, že komunisté mají nárok na vedoucí politická místa ve vládě. Musíte počítat s předsudky. U mne nebude zásadního stanoviska proti. Otázka bude, aby se to stalo realizovatelné. Jsem si vědom, že politické resorty dostati musíte. Nechtějte však, abych vám jako jedné straně ze tří stran bloku sliboval určité resorty. Nechci, abych k jednání v Londýně s druhými přišel již s určitými závaznými sliby. Nechci diktovat. Postupně odstupuji od toho, co dělám a chci, aby se obnovilo moje konstituční postavení jako presidenta. Celá řada otázek potřebuje ještě republiku. Dejte mi lhůtu tří dnů k odpovědi. Jsem jinak plně spokojen s výsledky jednání, jež by bylo možno formulovat tak, že rozpory zůstávají v otázce Mnichova a v slovenské otázce, v druhých otázkách se dohodujeme až na některé oceňování domácích věcí, ale to jsou jen detaily. Výsledek našeho jednání uzavírám tak: pokud jsou mezi námi rozdíly, jsou to rozdíly, které nemusí být na překážku spolupráci. V druhých otázkách jsme zajedno. V některých konkrétních otázkách jest nutné ještě detailování.“

Rozmluva byla zakončena s tím, že v neděli 19. prosince president dr. Beneš sdělil delegaci strany své konkrétní dodatky k některým otázkám.

Šestá rozmluva konala se 18. prosince od 9. hod. večerní do 1.15. v noci. Předmětem rozmluvy bylo závěrečné jednání, pro něž si Beneš vyhradil dodatky k našim návrhům.

Navázav na předchozí rozhovor se soudr. Stalinem dotkl se Beneš v rozmluvě nejprve vyřešení otázky Němců v budoucí republice. Pravil, že porážka Německa bude takovou, že to skýtá jedinečnou historickou příležitost k radikálnímu očištění našeho státního území od německého živlu. „Budoucí republika bude státem Čechů, Slováků a Karpatských Ukrajinců. Bude státem národním a slovanským.“ Z Československa musí bezpodmínečně ven všichni němečtí učitelé, profesoři, lidé SS, Gestapa, Hitlerjugend, všichni aktivní lidé Henleinova hnutí a vesměs německá buržoasie, bohatí němečtí lidé. Musí zmizet universita německá, dvě německé techniky, střední školy atd. Německý majetek, lázně, doly, továrny, velkostatky přejdou do státní správy. Bude to nacionální revoluce, spojená se sociální revolucí. Přes opatření nacionálního charakteru a přes opatření proti boháčům německým otevře se cesta pro radikální hospodářské zásahy a sociální přeměny v českých oblastech. Ani Živnobance nebudou doly vráceny. Republika musí být všestranně zlidověna. Z německých obyvatel zůstanou s námi antifašisté, demokraté, komunisté, všichni, kdož se i v zahraničí zúčastnili antihitlerovského boje. Beneš zdůrazňuje, že má pro transfer Němců z území republiky souhlas Sovětského svazu a že před tím již dostal písemný souhlas Anglie a Roosevelta. Obdobný postup, jaký bude uplatněn v otázce Němců sudetských, bude praktikován také ve věci Maďarů, při čemž výměna obyvatelstva maďarské národnosti se Slováky v Maďarsku umožní tu snažší postup.

Gottwald formuloval pak naše návrhy v otázce sudetských Němců a rozvedl návrh na taktický postup v této věci. A sice v tom smyslu, že by bylo všeobecně suspendováno občanství

všech Němců a poté by sudetští Němci dostali právo optovati buď pro říši nebo pro republiku, při čemž by byl nárok na čsl. státní občanství u sudetských Němců individuálně prověřován. Všichni, kdož bojovali proti Hitlerovi, nabyli by státního občanství čsl. automaticky. Potrestání sudetoněmeckých vinníků by se dělo ne pod praporem nacionálním, ale pod titulem obžaloby z činů proti demokracii, republice a lidskosti atd. Beneš projevil s tímto taktickým postupem souhlas.

Odpovídaje na naše návrhy ohledně boje v konečné fázi války pravil Beneš, že mezi ním a námi není rozdíl, pokud jde o zdůvodnění, že to musí jíti nyní daleko bojovněji. Beneš očekává, že po uzavření sovětsko-československé smlouvy a po posledních událostech bude i ve vládě jiný názor na bojovné úkoly osvobozovacího hnutí. Beneš se dotkl i otázky partyzánského boje a pravil, že vzhledem k blízkosti druhé fronty blíží se i fáze partyzánství u nás. Opakoval znovu, že „bude boj a revoluce“. Znovu pak rozvinul plány na použití československých vojenských sil v posledním stadiu války.

Beneš projevil souhlas s naším zdůrazněním, že příští republika musí býti opravdu demokratická a to nejen pokud jde o konstituční demokratické formy, nýbrž republika musí prý naplňovat vcelku nový, skutečně lidový život. Pravil, že mu dělá starosti otázka, kde vezmeme lidi a bude-li schopných lidí dostatek. Nadějí jest tu mladá generace, která vyrostla v zemi v ovzduší tvrdého národního boje. Opotřebované politické osobnosti musí zmizet. A kádry musí býti vyměněny. Nutno myslet na to, jak odměnit různé politické pensisty, jak zajistit vyřazení této přítěže z politického života. Nutno dbáti zásad morální čistoty v politickém životě. Beneš dodává, že morálka v londýnské emigraci jest na nízkém stupni, i pokud jde o rodinný život.

Beneš projevuje souhlas s našimi návrhy ohledně opatření přechodného období. Bude platit dočasně stará konstituce, ale bude oznámeno, že bude změněna. Opakuje výslovně, že zákony druhé republiky budou prohlášeny za neplatné. Musíme však prý býti opatrní a věděti, že doma se uskutečnily různé nové formy sociálních zařízení. Nesmíme přinést zhoršení tam, kde jest dnes doma něco lepšího.

Beneš přechází pak k otázce národních výborů a praví, že souhlasí s našimi návrhy, ale ukazuje na to, že z domova přicházejí zprávy, že tam starý život politických stran i život různých druhých institucí pod novým nátěrem v určité míře pokračuje a že na to musíme bráti zřetel. Neví prý jak jest to na př. s městskými správami, obecními radami, starosty v okupovaných českých zemích. Prý fungují částečně dále. Beneš uvádí, že jest pro tvoření národních výborů podle našich návrhů, a že budou-li proti tomu námitky v Londýně, postará se o to, aby to nebyly námitky, směřující proti demokratickému principu, proti svobodě, proti volnosti lidového hnutí atd. „Nepřipustíme nijaké podfuky. Všechny strany musí míti stejné šance.“

Beneš se vyjadřuje pak znovu k otázce tvoření a složení provisorní vlády. Zdůrazňuje, že není vázán žádnými závazky, na př. že se snad londýnská vláda musí vrátit nebo že členové londýnské vlády se musí vrátit jako ministři a pod. Obtíže však s touto otázkou nesporně budou spojeny, poněvadž ministři londýnské vlády se chtějí vrátit byt jen formálně ve své funkci z důvodů uznání své zahraniční práce. Beneš prý jim však dokazuje, že jejich funkce zahraničním odbojem končí a že ministry nebudou. Dokazuje na př. ministerskému předsedovi Šrámkovi, že v budoucí osvobozené republice nemůže býti předsedou vlády, že předsedou vlády musí býti člověk mladší, pracovitý. K našemu návrhu, že se londýnská vláda vrátit domů nesmí a že ihned musí býti povolána k moci nová provisorní vláda, se Beneš přesně nevyjádřil. Říká, že pro něho jest rozhodující, aby byla co nejrychleji dosazena nová provisorní vláda, ve které podle jeho soudu by měly býti dvě třetiny členů z domova. Jde o to sloučit věc domácí a zahraniční revoluce. Ve vládě jsou nutni někteří lidé ze zahraniční vlády. Pokud jde o kandidáty z domova, jest mu věc ještě nejasná. Na naše sdělení, že my můžeme kandidáty z domova podle potřeby postavit, uvedl Beneš, že i od druhých stran musí dostati kandidatury. Bylo by vůbec dobře, kdyby z domova přicházely hlasy do zahraničí, aby ve chvíli osvobození byla nová provisorní vláda ihned dosazena. Jinak říká Beneš, že hlavní věcí jest, že jsme zajedno v zásadní linii, pokud jde o otázku vlády, která přijde domů. Beneš zdůrazňuje, že to bude vláda Národní fronty

a to v té formě, že by jádrem byl blok tří dělnických stran a vedle bloku by to byli katolíci a agráři. Beneš souhlasil, aby termín „zemědělci“ nebyl stotožňován s agráři Feierabendem jako představitelem agrární buržoazie. Námi bylo zdůrazněno, že zemědělce nutno zahrnovat do rámce bloku tří stran,⁵ při čemž Beneš tento blok si v poslední rozmluvě navykl nazývat již „Národním blokem“. K našemu návrhu na to, aby komunistům byly vyhrazeny resorty ministerstva vnitra a národní obrany, uvádí Beneš, že námitek proti tomu nemá a že si dovede docela dobře představit komunistu jako ministra národní obrany. „Mezi mnou jako nejvyšším velitelem armády a komunistou jako ministrem národní obrany by mohla vládnout ideální spolupráce.“⁶ Pokud jde o osoby budoucí provisorní vlády, Beneš souhlasí, aby předseda vlády byl odpovědný bloku, aby to byl muž bloku, aby jej vybíral v souhlase s blokem. Beneš dodal, že předseda vlády by měl být podle jeho mínění z domova. Doposud prý nikoho jako vhodnou osobu pro funkci předsedy takové vlády Beneš nevidí. Na bývalého ministra zahraničí dr. Kroftu prý Beneš nemyslí. Pokud se týče bývalého pražského primátora dra Zenkla, uvádí Beneš, že sice na něho už myslel, ale není prý dosud jisto, co se s ním stalo, zda Zenkl žije anebo zda jsou pravdivé zprávy o jeho smrti.

Jako kandidáty na křeslo ministra zahraničí v provisorní vládě vidí Beneš prý tři osoby: Jana Masaryka, Huberta Ripku a Zdeňka Fierlingera. Uvidí se prý, kdo se bude hodit, ale všichni prý byli plně oddáni Benešovi.

Beneš prohlásil, že o jednání s námi bude referovat v Londýně a že bude připravovat tamější politické činitele na projektované řešení. Blokovi partneři se především prý musí dohodnout. Gottwald zdůraznil, že v souvislosti s tím nabývá význam otázka vyslání delegace Čsl. Státní rady z Londýna do Sovětského svazu. Bylo nadhozeno, že by měli přijít zástupci tří stran bloku, aby bylo možno v otázce vytvoření bloku všechno smluvit a dohodnout se také na programu bloku. Beneš souhlasí a uvádí, že by přijeli: za komunisty Nosek, za národní socialisty David, za katolíky Hála, a pokud jde o sociální demokracii tak by buď přijel poslanec Laušman jediný, jestli by byl oprávněn zastupovat celou soc. dem. londýnskou frakci, nebo by vedle Laušmana přijel ještě i zástupce soc. dem. pravice. Beneš projevil souhlas s tím, že orientace v rámci bloku musí být zaměřena na levější, progresivnější živly. Beneš při tom dodal, že až se oznámí naše dohoda o tvoření bloku, tak prý budou proň všichni. A i ti, „praví“ že budou ochotni skočit třebaš sebedále nalevo. Pokud jde o vypracování programu bloku, prohlásil Beneš, že to rád kvituje, aby to byla vláda bloku, která by se s programem

⁵ Komunisté ovšem neměli nikdy na mysli obnovu staré agrární strany, která v předmnichovské republice reprezentovala nejreakčnější skupiny zemědělského, průmyslového a finančního velkokapitálu, měla největší vinu na Mnichově a jejíž předáci spolupracovali s okupanty. Komunisté neměli důvěru ani k její tzv. „odbojové garnituře“ (např. Feierabend), s níž počítal Beneš. Úvahy komunistů o „zemědělcích“ se týkaly jen pracujících rolníků, kteří sice v předmnichovské republice tvořili masovou základnu agrární strany, ale v době okupace se úplně rozešli s jejím kolaborantským vedením a hlásili se k cílům národní a demokratické revoluce. Jen s jejich politickými představiteli, osvědčenými demokraty, byli komunisté eventuálně ochotni jednat. (Viz rovněž poznámku čís. 1 k dokumentu čís. 97.)

⁶ Kladný postoj dr. Beneše k většině návrhů KSČ, jeho některé progresivní názory na vývoj naší národní a demokratické revoluce i některá nesporně překvapující hodnocení politiky československé buržoazie měly řadu příčin. Dr. Beneš vystoupil při těchto jednáních znovu jako zkušený politik československé buržoazie, který sice vždy věrně sloužil své třídě, ale na rozdíl od jiných buržoazních politiků doma i v emigraci dovedl reálně zhodnotit politickou situaci. Dr. Beneš byl neobyčejně schopný politický oportunist, který se nikdy proti revolučnímu vývoji nestavěl otevřeně, přesto se však vždy snažil nejružnějšími taktickými manévry hájit zájmy třídy, již reprezentoval. Také jeho postoj při jednáních v Moskvě v prosinci 1943 svědčí o tom, že pochopil, že v osvobozené republice nebude možno, alespoň dočasně, vládnout bez komunistů a že zaujetí otevřeně protikomunistického postoje by jej i londýnskou buržoazní emigraci izolovalo od národa a znamenalo ztrátu pozice, kterou bylo možno ještě pro buržoazii udržet. Spravedlivě je však třeba ocenit, že jeho tehdejší postoj jak při předchozím podpisu československo-sovětské spojenecké smlouvy tak i při jednání s moskevským vedením KSČ, na rozdíl od jiných představitelů buržoazních vlád v emigraci, sehrál objektivně pozitivní úlohu. Úspěch moskevských jednání vedl k posílení národní jednoty doma i v emigraci a byl velkým povzbuzením národně osvobozenického boje českého a slovenského lidu.

takovým k čsl. lidu obrátila, poněvadž prý původně myslel, že by musil takové provolání o budoucí cestě vývoje v osvobozené republice činit sám.

Beneš v závěru rozmluvy vyjádřil svůj dojem, že u srovnání s druhými stranami a politickými skupinami máme my, komunisté, svoji koncepci nejvíce promyšlenou a nejjasnější. Beneš uvádí, že musíme býti nadále ve vzájemném kontaktu a že tento kontakt, který bude nutný zvláště v očekávaném rychlém spádu událostí, bude moci sprostředkovávat velvyslanec Fierlinger. Beneš opakuje, že očekává již brzký konec války. „Od dubna čekám pád Německa každý den.“

Delegace strany uzavřela pak jednání s Benešem, při čemž poslanec Gottwald konstatoval, že snad možno výsledek jednání charakterisovat rčením, které se během rozmluv z obou stran často používalo a sice „Věc je na dobré cestě“.

V den 20. prosince, o slavnostním příjmu na československém vyslanectví vyžádal si prezident Beneš rozmluvu se zástupci strany, kteří byli přítomni a sdělil, že pokládá za nutné znovu žádat od vedení naší strany, aby pokud možno shovívavě posuzovalo osobní otázky, týkající se ministra Huberta Ripky a bývalého komunistického poslance Clementise. O Ripkovi uvádí, že by nebylo dobře jej negativním stanoviskem zahánět napravo. A pokud jde o Clementise, že žádá přezkoumání našeho důsledného odmítavého stanoviska k němu.⁷

AÚV KSČ, Praha. Orig.

[3]

1943, 21. prosinec. Moskva. — Dopis Klementa Gottwalda československým komunistickým pracovníkům ve Velké Británii o výsledku politických jednání moskevského vedení Komunistické strany Československa¹ s prezidentem dr. E. Benešem.

Milí soudruzí, u příležitosti návštěvy presidenta republiky v Moskvě byla mezi presidentem a zástupci naší strany vedena důležitá politická jednání. Za vedení strany se jednání zúčastnili soudruzí Gottwald, Šverma, Kopecký a Slánský. Jednání, která probíhala v šesti obsáhlých rozmluvách, se týkala hlavně dvou skupin otázek. Za první otázek našeho národního odboje až do porážky Německa a osvobození Československa. Za druhé otázek budování nového života v osvobozené republice v přechodném období po pádu Německa až do voleb a ustavení nového Národního shromáždění.

Laskavostí pana presidenta dostali jsme možnost poslat vám tento dopis. S obsahem dopisu byl seznámen i soudruh Fierlinger. A nyní k samotné věci.

⁷ Dr. Vlado Clementis byl v r. 1940 vyloučen moskevským vedením KSČ ze strany pro svůj postoj k otázce německo-sovětského paktu z r. 1939 a k sovětsko-finské válce. V r. 1945 byla otázka jeho vyloučení znovu projednávána a na předsednictvu ÚV KSČ dne 3. července 1945 bylo usneseno jeho zpětné přijetí do strany.

¹ Podle rozhodnutí ÚV KSČ z října 1938, jímž bylo organizováno rozestavení stranických sil v nových podmínkách, odešla většina členů politického byra v čele s Kl. Gottwaldem do Sovětského svazu. Členy zahraničního vedení strany, jež sídlilo v Moskvě, byli zpočátku Kl. Gottwald, J. Šverma, V. Kopecký, V. Široký, B. Šmeral, Č. Hruška, J. Krosnář, R. Appelt, R. Slánský a po 15. březnu 1939 i R. Vetiška. V souvislosti s rozpuštěním Komunistické internacionály v r. 1943 byla práce moskevského vedení strany reorganizována a vytvořeno zahraniční byro KSČ ve složení: Kl. Gottwald, J. Šverma, J. Krosnář, B. Köhler, V. Kopecký, R. Appelt a R. Slánský. V tomto složení s výjimkou J. Švermy, který zahynul na Slovensku 10. listopadu 1944, působilo zahraniční vedení KSČ až do konce války. Řídilo práci československých komunistů v emigraci i v okupované vlasti. Stále více přímo ovlivňovalo celý vývoj československých akcí v zahraničí a bojovalo proti všem reakčním tendencím, jejichž zřídlem byla londýnská buržoazní emigrace. Kolem moskevského vedení KSČ se tak vytvářelo druhé centrum československého zahraničního odboje, jež se v souladu s celkovým vývojem situace stalo nakonec centrem vedoucím. Významným předělem na této cestě byly právě výsledky moskevských jednání zástupců KSČ s Benešem v prosinci 1943.